

KINDEREN WEER KIND LATEN ZIJN

Alles uit kinderen halen wat erin zit, dat doel stellen ouders en onderwijs zichzelf. Maar de ontwikkeling van kinderen dwing je niet af. Dat zegt ontwikkelingspsycholoog Gerrit Breeuwsma, auteur van het boek 'Het vreemde kind'. Geld voor voorschoolse educatie kan daarom beter anders worden besteed. "Je moet kinderen niet voortdurend onder druk zetten iets te doen dat ze later uit zichzelf toch wel doen."

"Als mensen één dag met ons zouden omgaan, zoals wij met kinderen, dan zouden we waanzinnig worden." Het citaat van de Zweedse pedagoog Ellen Key dateert van het begin van de vorige eeuw, maar is volgens Gerrit Breeuwsma, hoogleraar ontwikkelingspsychologie aan de Rijksuniversiteit Groningen, maar al te toepasselijk voor hoe er nu met kinderen wordt omgegaan.

Als voorbeeld noemt hij het leerlingvolgsysteem van scholen, waarin de ontwikkeling van leerlingen wordt bijgehouden. Of het elektronisch kinddossier dat minister Rouvoet van Jeugd en Gezin wil invoeren. "Als ik wist dat iemand over mij zo'n dossier bijhield, dan werd ik paranoïde", zegt hij. "Maar bij kinderen vinden we het normaal. We vinden niet dat ze iets zijn, maar dat ze iets moeten worden."

Breeuwsma schreef 'Het vreemde kind', een boek waarin hij stelt dat kinderen raadselachtiger zijn dan ooit, terwijl psychologen, pedagogen en leerkrachten meer dan ooit over ze weten. "Kijk naar alle labels die we op kinderen plakken. ADHD, nieuwtijdskinderen. Of naar het schoolrapport. Vroeger was dat een eenvoudige cijferlijst. Tegenwoordig is het een boekwerkje, waarin ook het gedrag en de taakgerichtheid worden beoordeeld. Je kunt niet meer in één oogopslag zien hoe het met een kind gaat."

Het onderwijs is volgens de onderzoeker te veel gericht op een einddoel dat kinderen liefst in hetzelfde tempo dienen te bereiken. "Sommigen kinderen lopen met acht of negen maanden al een aantal pasjes, anderen doen dat tien maanden later. In het onderwijs verwacht men dat dat soort onderlinge verschillen wegvallen als ze allemaal in dezelfde mal terechtkomen. Blijft het tempo van een kind achter bij dat van de rest, dan maakt men zich zorgen."

Pogingen om leer- of ontwikkelingsachterstanden weg te halen, halen volgens Breeuwsma meestal maar weinig uit. "Ik ontken niet dat er problemen zijn, maar het spectrum aan probleemkinderen is inmiddels zo groot, dat we uit het oog verliezen dat je vaak gewoon geduld moet hebben. De ontwikkeling van een kind gaat meestal vanzelf."

CONSUMENTISME

Eruit halen wat erin zit, dat is wat ouders vaak willen en waar het onderwijs zich op richt. "Het heeft misschien ook te maken met het moderne consumentisme. We willen uit het leven halen wat erin zit. Waardoor het soms lijkt alsof er tussen ouders een wedstrijd gaande is, waarin kinderen van ontwikkelingsmijlpaal naar ontwikkelingsmijlpaal snellen. Ze zetten kinderen tussen piketpaaltjes en kijken dan wie het snelste is."

Een voorbeeld van hoe het onderwijs zijn best doet er bij een kind alles uit te halen wat erin zit, is volgens Breeuwsma de voor- en voerschoolse educatie (VVE), een programma dat achterstanden bij peuters en kleuters moet wegwerken. Uit onderzoek door het SCO Kohnstamm Instituut eerder dit jaar, blijkt dat de onderzochte peuters en kleuters het na het VVE-programma juist slechter zijn gaan doen.

"Men doet alsof je alle problemen in het onderwijs kunt oplossen door zo vroeg mogelijk in de ontwikkeling in te grijpen, terwijl dat dus zelfs een tegengesteld effect kan hebben. Met het VVE-geld kun je beter praktische problemen in het onderwijs oplossen, dan dat je kinderen

voortdurend onder druk zet door ze aan te moedigen iets te doen dat ze kennelijk nog niet uit zichzelf doen.”

KINDEROPVANG

Ook het recente onderzoek van het Nederlands Consortium Kinderopvang vindt hij een voorbeeld van hoe er te veel aandacht is voor het stimuleren van de cognitieve ontwikkeling van een kind. Het onderzoek laat zien dat pedagogisch medewerkers goed scoren wat betreft de verzorging van kinderen, maar dat ze te weinig vaardigheden hebben om de ontwikkeling van kinderen te stimuleren. Neerbuigend, noemt Breeuwsma de manier waarop er soms over leidsters wordt gesproken.

“Er zijn allerlei overspannen verwachtingen van crècheleidsters. In de eerste zeven jaar leren kinderen juist op een informele manier, namelijk in de omgang met andere mensen, met hun verzorgers. Nu lijkt het alsof alles ertoe doet in de ontwikkeling. Speelgoed, de crèche: alles moet je inzetten om eruit te halen wat erin zit. Alsof een kind een vat is. Kinderen hebben geen inhoud klaarliggen, die je met een onderwijsprogramma naar boven haalt.”

ONTSPANNEN

Kinderen moeten meer met rust gelaten worden, vindt Breeuwsma. En dat schrijven ook auteurs als Tom Hodgkinson en Carl Honoré die pleiten voor ontspannen ouderschap. Breeuwsma wijst er echter op dat dat niet haaks hoeft te staan op meer traditionele onderwijsvormen. Met klassen waarin leerlingen aan tafeltjes zitten die weer in rijen zijn opgesteld, met het gezicht naar de leerkracht. En waar de leerkracht zich met de inhoud van zijn leerstof bezighoudt en niet voortdurend met de psychologische gesteldheid van zijn leerlingen.

“Mijn laatste lichting studenten heeft al die onderwijsvernieuwingen meegemaakt, en zij zijn helemaal niet zelfstandiger dan studenten van voor die tijd. Zij hebben juist een grote behoefte aan duidelijkheid en structuur. Voor veel kinderen is een meer gestructureerde manier van onderwijs nu eenmaal prettiger. Ze hoeven daarin niet meer van alles zelf uit te zoeken en kunnen weer kind zijn.”

‘Het vreemde kind’ is verschenen bij uitgeverij Bert Bakker en kost € 27,95.

© 2009 Mandy Pijl